

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті досліджуються теоретичні засади оцінювання впливу інновацій на фінансово-економічну діяльність підприємства та виділено основні підходи до визначення проблем впливу інновацій на його фінансово-економічну безпеку з одночасним формуванням механізму інноваційного розвитку підприємства. Сформовано основні засади побудови стратегії інноваційної діяльності та фінансово-економічної безпеки підприємства із встановленням основних принципів і системи забезпечення їх складових.

Ключові слова: інновації, безпека, підприємство, фінансова безпека, фінансово-економічна безпека

V. V. LEVYTSKYI, I. Y. SUKHANOVA

Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine

FEATURES INFLUENCE OF INNOVATIONS ON FORMING FINANCIAL-ECONOMIC SAFETY ACTIVITY OF ENTERPRISE

Abstract – In the article are probed theoretical principles evaluation influence of innovations on financial-economic activity of enterprise and the basic going is selected near determination problems of influence innovations on it financial-economic safety. Providing of steady innovative development is one of aims safety of scientific and technical progress and financial-economic safety activity of enterprise. We conducted research the mechanism, principles innovative safety of enterprise, which consists in providing of high level of innovative and scientific and technical development of enterprise. Therefore, creation of mechanism forming financial-economic safety recognition features of influence innovations is one of main tasks activity of enterprise and providing of it effective development in the future. In subsequent researches for enterprises questions of innovative safety and defence of intellectual property, results of scientific developments of researches and industrial prototypes are extraordinarily actual, as results innovative activity of enterprise are not protected enough from point of economic security, right and proper, which it costs more in detail to learn.

Keywords: innovations, safety, enterprise, financial safety, financial-economic safety

Вступ. Розвиток економіки України вимагає значних досліджень щодо оцінки впливу інновацій на ефективність діяльності підприємства у аспекті формування його фінансово-економічної безпеки. Для забезпечення стабільного економічного зростання у всіх галузях економіки країни слід проаналізувати динаміку та рівень розвитку інноваційної сфери та технологій, наукомістких галузей, що необхідні для розробки та запровадження інноваційних проектів для забезпечення фінансово-економічної безпеки діяльності підприємства.

Постановка проблеми. Проведення даного виду дослідження із одночасним вивченням особливостей впливу інновацій на формування фінансово-економічної безпеки діяльності підприємства має велике значення для розвитку його успішної діяльності у майбутньому, оскільки формування механізму впливу інновацій на фінансово-економічну безпеку підприємства є одним із головних критеріїв формування збалансованого розвитку підприємства та забезпечує стабільність його розвитку у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Варто зазначити, що велика кількість видатних вітчизняних та закордонних вчених досліджували вплив інновацій на діяльність підприємства та забезпечення високого рівня економічної безпеки. Серед них варто зазначити: І. Бінько, В.М. Гриньова, Б.М. Данилишин, М.П. Денисенко, О.А. Кириченко, О.О. Терещенко, М.М. Ермошенко, О.О. Олейніков, В.Г. Федоренко, М.Д. Кондратьєв, Л.К. Гитман, І. Ансофф, М.Д. Еклунд, М. Фрідмен, П. Портер, Ф. Хайек, Й. Шумпетер.

Незважаючи на велику кількість досліджень та публікацій, питання впливу інновацій на фінансово-економічну безпеку діяльності підприємства як складової його ефективного розвитку недостатньо досліджена та висвітлена у наукових працях, тому є перспективним й актуальним напрямом у процесі розвитку сучасних досліджень. Однак, на наш погляд, фінансово-економічна безпека, будучи складовою системи економічної безпеки діяльності підприємства в цілому, вимагає подальших досліджень, особливо на рівні діяльності підприємницьких структур та створення механізмів і стратегій формування фінансово-економічної безпеки із урахуванням особливостей впливу інновацій. Це пов'язано з тим, що у системі основної стратегічної мети підприємства та його тактичних заходів фінансова стратегія й тактика посідають головне місце, забезпечуючи фінансовими ресурсами досягнення мети усіх підстратегій його ефективної стабільної діяльності та розвитку.

Основною ціллю статті є дослідження теоретичних засад оцінки особливостей впливу інновацій на забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства із одночасним обґрунтуванням планового економічного розвитку підприємства.

Постановка завдання. Поглиблення теоретичних підходів щодо управління фінансово-економічною безпекою підприємства на принципах забезпечення її раціонального рівня, а саме обґрунтування підходів для забезпечення системи ефективної реакції підприємства з метою самозбереження, стабілізації, формування конкурентної, інноваційної позицій короткострокового та довгострокового потенціалу в рамках управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Управління станом фінансово-економічної безпеки підприємства є одним із головних елементів його розвитку. Основним завданням системи управління є здатність усувати або пом'якшувати організаційні, соціальні, правові, технічні та фінансові суперечності, що виникають у ході підприємницької діяльності та підтримувати такий загальний фінансово-економічний стан підприємства, що дозволяє здійснювати ефективну власну політику господарювання й функціонування [5, с. 83].

Для підвищення ефективності фінансово-економічної безпеки підприємства варто врахувати вплив інновацій та розробити ефективний механізм інноваційного розвитку підприємства у системі управління його безпекою. Зазначимо, що рівень поширення інноваційних процесів у забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства значно відстає від рівня поширення інноваційних процесів у вітчизняній економіці взагалі, а також від рівня поширення інноваційних процесів у секторі малих та середніх підприємств розвинених країн світу. Так в середньому в Україні лише близько 6 відсотків промислових малих та близько 16 відсотків промислових середніх підприємств є інноваційно-активними [1, с. 234].

Крім того, варто виділити основні фактори, які перешкоджають створенню ефективного механізму інноваційного розвитку підприємства, а саме:

- проблеми фінансового характеру (висока капіталомісткість інноваційної діяльності та значний розмір необхідних початкових інвестицій; брак власних коштів підприємств);
- проблеми організаційно-комунікаційного характеру;
- проблеми інформаційного характеру;
- проблеми внутрішньовиробничого характеру (низький інноваційний потенціал підприємств; низький рівень оплати роботи, що не сприяє залученню кваліфікованих кадрів тощо);
- проблеми ринкового характеру (висока вартість нововведень; невизначеність строків інноваційного процесу; високий економічний ризик інноваційної діяльності; тривалі терміни окупності нововведень).

Враховуючи тенденції подальшого ускладнення й посилення конкурентної боротьби особливого значення набуває проблема побудови механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства із урахуванням впливу інновацій. Тому, фінансову безпеку підприємства із урахуванням впливу інновацій варто розглянути із [2, с.188]:

- позиції загальної безпеки стосовно збереження цілісності підприємства як системи. Це потребує визначення оптимальної структури органів управління, чіткого розподілу їх функцій на усіх рівнях, застосування найбільш доцільних методів управління;
- необхідності того, що воно може створювати небезпеку іншим суб'єктам: державі, підприємствам, юридичним і фізичним особам. Тобто, підприємство повинно мати декілька інноваційних систем забезпечення фінансової безпеки підприємства;
- позицій формування інноваційного потенціалу підприємства для створення ефективною системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Створення механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства із урахуванням особливостей інновацій передбачає вивчення та переосмислення філософії життєдіяльності підприємства, формування відповідних організаційних структур, забезпечення професійної підготовки спеціалістів із економічної безпеки та інновацій, планування запобіжних заходів на підприємствах промисловості, які включали б розробку окремих програм із відповідним інформаційним забезпеченням [6, с. 129].

На нашу думку, ми повинні розробити стратегію забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства із урахуванням впливу особливостей інновацій, головними напрямками якої повинні стати:

1. Формування системи ефективною кооперації для забезпечення виробничих циклів. У даному напрямі розробляються системи управління впливом інновацій на фінансово-економічну безпеку підприємства;

2. Фінансово-економічне стимулювання запровадження підприємствами інноваційних технологій. Метою даного напрямку є активізація роботи в напрямі модернізації основних фондів підприємства. До заходів у даному напрямі необхідно віднести:

- виділення коштів для здійснення фінансово-кредитної підтримки закупівлі інноваційних технологій для підприємства;
- прийняття та достатнє фінансування програм інноваційного розвитку й енергозбереження;
- формування інноваційних та інвестиційних проектів, які спрямовані на придбання чи створення нових технологій, статусу пріоритетних напрямів економіки з метою надання фінансово-кредитної підтримки проектів.

3. Формування та поширення знань між науково-дослідними інституціями та підприємствами. До заходів у даному напрямі необхідно віднести:

- надання дотацій (компенсації частини витрат) за створення нових робочих місць для аспірантів на підприємствах, які передбачають виконання інноваційних науково-дослідних робіт (розробок). Даний захід сприятиме підвищенню готовності підприємств співпрацювати із науковцями, науково-дослідними організаціями або самостійно здійснювати науково-дослідну діяльність. Їх критеріями можуть бути:
- здатність підприємства підтримувати проект організаційно та фінансово;
- важливість інноваційного науково-дослідного проекту для розвитку підприємства; наявність

продовження працевлаштування після завершення проекту;

- підтримка підприємств у сфері трансферу технологій шляхом створення центрів та мережі трансферу, розвитку інноваційних продуктів та технологій.

4. Забезпечення ефективної системи моніторингу та планування інноваційного розвитку підприємства. Для цього необхідно розробити механізми постійного моніторингу на рівні інфраструктури інноваційного розвитку підприємства.

Варто зазначити, що для забезпечення інноваційного розвитку підприємств необхідно сформувати сукупність заходів із комплексного підходу до вирішення проблеми стимулювання впровадження інноваційних технологій із використанням перерахованих заходів. Особливо ефективним є поєднання фінансово-кредитної підтримки, формування системи ефективної кооперації (кластерів) підприємств та просвітницьких кампаній щодо доцільності запровадження інноваційних технологій та устаткування [3].

Посилення конкуренції обумовлює необхідність збільшення числа показників, які використовуються для ухвалення стратегічних, тактичних, оперативних рішень на рівні підприємства. Таким чином, вплив інновацій на фінансово-економічну безпеку підприємства полягає у процесі реалізації стратегій безпечного розвитку підприємства – стратегії інноваційного розвитку, що є основою виконання послідовних оперативних дій (кроків) щодо матеріалізації програм у конкретних господарських, функціональних та виробничих сферах. Підприємство повинно не лише бути готовим до змін, але й здатним їх сприйняти та адаптувати, особливо зміни у інноваціях. Відсутність даної властивості може спричинити неадекватну реакцію на деструктивні ситуації, що негативно впливають на окремі складові та економічний стан підприємства в цілому, а особливо на його фінансово-економічну безпеку [4, с. 246].

Взаємодія підприємства із зовнішнім середовищем характеризується різного роду факторами. Їх сукупність характеризується вектором дій на об'єкт управління, що у свою чергу призводить порушення фінансово-економічної безпеки, за умови відсутності інноваційного розвитку діяльності підприємства. Ми пропонуємо, що при оцінці фінансово-економічної безпеки підприємства із урахуванням інновацій варто дотримуватись наступних основних принципів:

- параметри оцінки повинні бути адекватними сутності процесу, що аналізується; принцип комплексності, що ґрунтується на врахуванні комплексу факторів впливу на формування та зміцнення фінансово-економічної безпеки;

- принцип системності, що ґрунтується на систематизації факторів та виділенням з їх загальної кількості найбільш суттєвих;

- принцип послідовності, що проявляється в етапності оцінки фінансової безпеки;

- принцип відповідності, який полягає в забезпеченні взаємозв'язку між критерієм та системою показників оцінки фінансової безпеки;

- принцип плановості, який полягає в тому, що кожне підприємство повинно враховувати й планувати показники, що характеризують фінансову безпеку, з метою досягнення його поточних та стратегічних цілей;

- принцип зацікавленості, який полягає в стимулюванні до покращення ефективності використання факторів виробництва з метою пошуку і забезпечення резервів інноваційного розвитку підприємства;

- принцип інноваційності, тобто створення системи інноваційного забезпечення фінансової безпеки підприємства.

- У механізм автоматизованого управління фінансово-економічною безпекою підприємства із урахуванням особливостей впливу інновацій входять наступні основні елементи:

- система заданого (бажаного) стану складових фінансової безпеки або її в цілому, необхідна для реалізації алгоритму роботи об'єкта управління із урахуванням інноваційних процесів;

- процес вимірювання, розрахунку величин інновацій, що забезпечують встановлення стану вимірюваних даних;

- елемент порівняння, який виявляє відхилення керованої величини від її необхідного значення;

- об'єкт управління фінансовою безпекою підприємства.

Процес управління фінансовою безпекою підприємства із урахуванням інновацій завершується етапом реалізації. Найважливішими управлінськими функціями та процедурами на даному етапі є організація системи контролю за станом виконання розробленої програми перетворень, яка має, по-перше, забезпечувати відстеження та створювати профілактичні заходи щодо безумовної її реалізації, і, по-друге, давати оцінку результатів функціонування сценарію управління фінансовою безпекою підприємства із урахуванням впливу інновацій. З метою вирішення виділеної проблеми, варто сприяти розширенню підприємницької діяльності щодо надання послуг у сфері розвитку інноваційних технологій у діяльності підприємства. Необхідно здійснювати конкретні заходи, спрямовані на підтримку венчурних фірм та малих підприємств інноваційної спрямованості, вироблення політики приватизації установ науково-технологічної сфери, розвиток та поглиблення міжнародного співробітництва у трансферу технологій.

Крім того, основою інноваційного процесу та особливостей його впливу на фінансово-економічну безпеку є створення та освоєння нових технологій, що створюються на основі фундаментальних досліджень. Тому підприємство повинно розробити модель інноваційного процесу, яка на нашу думку повинна включати: фундаментальні дослідження; прикладні дослідження; розробку та проектування; освоєння;

промислове виробництво; маркетинг; збут в результаті реалізації яких досягається інноваційна безпека, що є складовою фінансово-економічної безпеки підприємства в цілому. Інноваційна безпека за своєю структурою має три основні групи ризиків (загроз та небезпек) які можна класифікувати наступним чином:

- Технологічні ризики – ризики, що пов'язані із ймовірністю отримання кінцевих наукових результатів, своєчасністю, безпекою та перспективністю проведених робіт.

- Ринкові ризики – ризики, що пов'язані з готовністю ринкового середовища на який вийде підприємство з інноваційною розробкою до прийняття цієї інновації, наявність прихованого попиту чи очікування ринку, розробок конкурентів.

- Проектні ризики – ризики, що пов'язані безпосередньо з плануванням, розробкою та запровадженням інноваційного проекту, його вартістю, терміном, якістю виконання та цінністю отриманого результату.

Таким чином можна стверджувати, що найважливішою метою діяльності підприємства є створення інноваційної безпеки підприємства, яка є складовою його інноваційного розвитку та через формування механізму і особливостей впливу інновацій складає ефективну систему фінансово-економічної безпеки діяльності підприємства.

Висновки. Забезпечення сталого інноваційного розвитку є однією з цілей безпеки науково-технічного прогресу та фінансово-економічної безпеки діяльності підприємства. Нами досліджено механізм, принципи та інноваційну безпеку підприємства, яка полягає у забезпеченні високого рівня інноваційного та науково-технічного розвитку підприємства. Тому, створення механізму формування фінансово-економічної безпеки із урахуванням особливостей впливу інновацій є одним з головних завдань діяльності підприємства та забезпечення його ефективного розвитку у майбутньому. У подальших дослідженнях для підприємств є надзвичайно актуальними питання інноваційної безпеки та захисту інтелектуальної власності, результатів наукових розробок досліджень й промислових зразків, оскільки результати інноваційної діяльності підприємства не є достатньо захищеними з точки зору економічної безпеки, права та власності, які варто більш детально дослідити.

Література

1. Економіка та організація інноваційної діяльності підприємства : підручник / О.І. Волков., М.П., Денисенко А.П. Гречан [та ін.]. – К. : Центр учбов. л-ри, 2007. – 662 с.
2. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. А. Йохна, В. В. Стадник. – К. : Академія, 2005. – 399 с.
3. Організація та управління інноваційною діяльністю : підручник / за ред. проф. П. Г. Перерви, проф. С. А. Меховича, проф. М. І. Погорелова. – Х. : НТУ "ХПІ", 2008. – 1025 с.
4. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства : підручник / Орлов О. О. – К. : Скарби, 2002. – 336 с.
5. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / Терещенко О. О. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
6. Фінанси підприємств : підручник / [кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін]. – 3-є вид., переробл. та доповн. – К. : КНЕУ, 2001. – 460 с.

References

1. Ekonomika ta orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva : pidruchnyk / [Volkov O. I., Denysenko M. P., Hrechan A. P. ta in.]. – K. : Tsentr uchb. l-ry, 2007. – 662 s.
2. Yokhna M. A. Ekonomika i orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti : navch. posib. [dlia stud. vyshch. navch. zakl.] / M. A. Yokhna, V. V. Stadnyk. – K. : Akademiia, 2005. – 399 s.
3. Orhanizatsiia ta upravlinnia innovatsiinoi diialnistiu : pidruchnyk / za red. prof. P. H. Perervy, prof. S. A. Mekhovycha, prof. M. I. Pohorielova. – Kh. : NTU "KhPI", 2008. – 1025 s.
4. Orlov O.O. Planuvannia diialnosti promyslovoho pidpriemstva : [pidruchnyk] / Orlov O. O. – K. : Skarby, 2002. – 336 s.
5. Tereshchenko O. O. Finansova diialnist subiektiv hospodariuvannia : navch. posib. / Tereshchenko O. O. – K. : KNEU, 2003. – 554 s.
6. Finansy pidpriemstv : pidruchnyk / [ker. avt. kol. i nauk. red. prof. A. M. Poddierohin]. – 3-ye vyd., pererobl. ta dopovn. – K. : KNEU, 2001. – 460 s.

Рецензія/Peer review : 5.4.2014 р. Надрукована/Printed : 11.6.2014 р.
Рецензент: д.е.н., проф., декан інституту економіки та менеджменту
СНУ імені Лесі Українки Ліпич Л.Г.